

Тема 9. Міжнародні конфлікти

к.політ.н. Н.В.Лепська

3. Типологія міжнародних (міждержавних) конфліктів

Специфіка сучасних міждержавних конфліктів :

- їх суб'єктами виступають *держави або коаліції*;
- міждержавний конфлікт є продовженням *політики держав-учасників*;
- міждержавний конфлікт несе *небезпеку масової загибелі людей* в країнах-учасницях і у всьому світі;
- в основі міждержавних конфліктів лежить *зіткнення національно-державних інтересів* конфліктуючих сторін;
- сучасні міждержавні конфлікти одночасно *локально і глобально впливають на міжнародні відносини.*

Особливість міжнародного (міждержавного) конфлікту є його взаємозв'язок з внутрішньополітичними конфліктами:

- перехід внутрішньополітичного конфлікту в міждержавний
- вплив міждержавного конфлікту на виникнення внутрішньополітичного конфлікту
- міждержавний конфлікт може стати однією з причин тимчасового врегулювання внутрішньополітичного конфлікту

Види міждержавних конфліктів:

- **безпосередньо міждержавні конфлікти** (обидві сторони – держави);
- **національно-визвольні війни** (одна із сторін – держава), антиколоніальні, війни народів, проти расизму, проти урядів;
- **внутрішні інтернаціоналізовані конфлікти** (держава – помічник однієї із сторін на території іншої держави).

***Види міжнародних
конфліктів:***

- міжнародна криза;***
- конфлікти малої
інтенсивності;***
- тероризм;***
- громадянська війна й
революція, що набувають
міжнародного характеру;***
- війна;***
- світова війна***

Міжнародна криза – це конфліктна ситуація, у якій перетинаються принципові цілі чинних суб'єктів міжнародної політики, однак суперечність не переростає в збройний конфлікт. Тобто криза – це такий вид відносин між сторонами, за якого жодна не бажає війни або насильства, але обидві вважають свої цілі недостатньо вагомими, щоб розв'язувати війну.

Конфлікти малої інтенсивності – дрібні сутички на кордонах, що супроводжується незначним насильством (війна у Південному Судані, ЦАР). Їх небезпека полягає в тому, що такий конфлікт може перетворитися в повномасштабний, а за сучасних військових технологій навіть конфлікт малої інтенсивності може призвести до великих руйнувань.

TERRORUSSIA

Тероризм – це форма злочину проти суспільної безпеки, що полягає в насильстві, політичному екстремізмі, застосуванні найжорстокіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей, для досягнення певних цілей. Міжнародний тероризм передбачає такі дії у ставленні до іншої держави.

Громадянська війна – військова боротьба за владу між громадянами одного суспільства чи країни. Набуває міжнародного характеру, коли одну зі сторін починає підтримувати інша держава або держави. Проте можливості міжнародного співтовариства втручатися в процеси, що відбуваються всередині країни, обмежені правом держав на невтручання й суверенітет. Виходячи з принципу суверенітету, держава має право на власний розсуд вирішувати всі внутрішні конфлікти.

Війна – комплекс заходів, спрямованих на захоплення чужих природних, енергетичних і людських ресурсів. Є найвищим ступенем загострення відносин між країнами, з'ясуванням стосунків за допомогою армії та зброї.

Англійський дослідник Л. Оппенгейм писав, що війна – зіткнення між двома або більшою кількістю держав, здійснюване за допомогою застосування їхніх збройних сил, у цілях подолання один одного й примусу переможеного прийняти умови миру, бажані переможцю.

СТАТИСТИКА ДВОХ СВІТОВИХ ВОЄН

	Перша Світова війна	Друга Світова війна
Тривалість	1564 дні	2195 днів
Кількість країн-учасників	36	61
Кількість вбитих солдат	10 млн.	32 млн.
Кількість поранених	20 млн.	35 млн.
Кількість мобілізованих	62% усього світу	80% усього світу

Світова війна –
глобальне протиборство
коаліцій держав із
застосуванням засобів
збройного насильства,
що охоплює велику
частину країн світу.

Класифікація міжнародних конфліктів за Ф. Брайаром та М.-Р. Джалілі:

- ✓ за природою: класичні міждержавні конфлікти, міждержавні конфлікти з тенденцією до інтеграції, національно-визвольні війни
- ✓ за мотивацією учасників: територіальні та не територіальні конфлікти (культурні, релігійні тощо)
- ✓ за масштабами: генералізовані, у яких бере участь велика кількість держав, які можуть перерости у світові конфлікти, а також регіональні, субрегіональні та обмежені (за кількістю держав)

З 50-х рр. ХХ ст. в теорії міжнародних відносин активно застосовуються математичні методи, на основі яких політичні конфлікти поділяють на:

- конфлікти з нульовою сумою;
- конфлікти з ненульовою (позитивною) сумою;
- конфлікти з від'ємною сумою

<i>Тип конфлікту</i>	<i>Основні характеристики</i>	<i>Можливість компромісу</i>
Конфлікти з нульовою сумою	Інтереси сторін – абсолютно про-тилежні, перемога однієї означає поразку іншої та навпаки	Компроміс неможливий
Конфлікти з ненульовою (позитивною) сумою	Конфлікт з реальною можливістю досягнення прийняттого для усіх рішення	Результат компромісу – задоволення інтересів учасників конфлікту
Конфлікти з від'ємною сумою	Негативні наслідки настають для усіх учасників	Компроміс неможливий

Класифікація міжнародних конфліктів за математичними критеріями

Вибір способу вирішення міжнародного політичного конфлікту слугує критерієм поділу спорів за участі міжнародних акторів на **політичні** та **юридичні**. (однак сучасна політична теорія і доктрина міжнародного права не пропонують чітких критеріїв щодо розмежування юридичних та політичних аспектів міжнародних конфліктів)

Політичний міжнародний конфлікт – Переважання дипломатичних методів вирішення або процедур міжнародного примирення

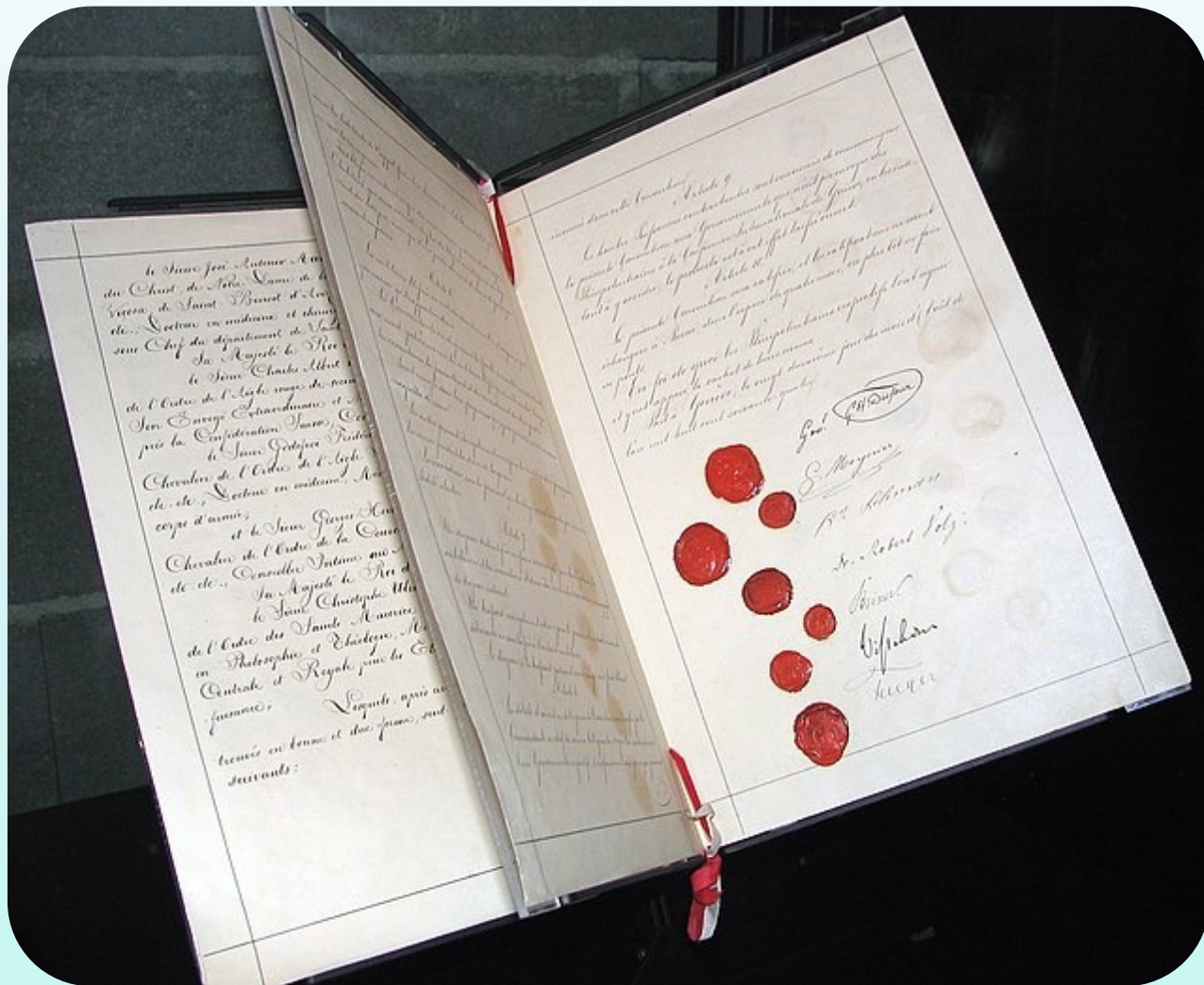
Юридичний міжнародний конфлікт – Міжнародний арбітраж та суди

Оскільки основою будь-якого міжнародного конфлікту є протилежні інтереси окремих акторів, **конфлікт, об'єктом якого є сфера міжнародних інтересів, завжди стосується політичних аспектів діяльності держави.**

З огляду на **форми та засоби**, що використовують актори міжнародних відносин, або **ступінь інтенсивності** міжнародного конфлікту виділяють:

- мирні міжнародні конфлікти;
- збройні міжнародні конфлікти.

Збройні конфлікти – найжорсткіша форма вирішення міждержавних суперечностей із застосуванням воєнної сили та всіх видів збройного протистояння. **Міжнародний збройний конфлікт** – збройна боротьба між двома або декількома сторонами, що мають міжнародну правосуб'єктність.

Характеристика міжнародного збройного конфлікту заснована на формулюваннях міжнародних політико-правових документів середини ХХ ст.

В **Женевських конвенціях 1949 р.** міжнародний збройний конфлікт – оголошена війна або інший збройний конфлікт, що виникає між двома або більше сторонами, навіть якщо одна з них не визнає стану війни. При цьому тривалість та кількість конфлікту не впливає на визначення його збройного характеру

Для міжнародного збройного конфлікту визначальними **рисами** є:

- факт порушення державного суверенітету посередництвом збройного втручання;
- вихід конфлікту за межі окремої національної держави;
- застосування військової сили.

Традиційно, міжнародний збройний конфлікт трактується як **війна**, що являє собою критичну стадію реалізації політичних суперечностей міжнародних акторів, насамперед держав та союзів держав.

Війна як форма силового вирішення політичних конфліктів найвищого ступеня інтенсивності має такі критерії:

- систематичне застосування сили протягом певного часу;
- застосування у великому обсязі збройних сил сторонами, що конфліктують;
- чималі руйнування та жертви як наслідок конфлікту.

К. Райт зазначав, що найкращим способом визначення **війни** є акцентування на її постійних та найбільш яскравих **проявах**:

- військові дії;
- високий рівень напруги;
- особливі норми права;
- інтенсивна політична інтеграція сторін, що воюють.

За масштабом війни поділяють

- **локальна війна** – між двома і більше державами, прагне до реалізації обмежених воєнно-політичних завдань, військові дії відбуваються в межах держав, інтереси яких є основою конфлікту;
- **регіональна війна** – між державами одного регіону, здійснюється національними або коаліційними збройними силами із застосуванням усіх відомих засобів масового знищення, учасники конфлікту прагнуть реалізувати важливі воєнно-політичні цілі;
- **великомасштабна війна** – відбувається між коаліціями держав або найбільшими державами світового співтовариства, сторони керуються радикальними воєнно-політичними цілями. Великомасштабна війна може бути результатом ескалації локальної або регіональної війни із залученням великої кількості держав різних регіонів світу. Така війна потребує реалізації усіх наявних матеріальних ресурсів та духовних сил держав-учасниць.

Великомасштабні війни в сучасних міжнародних відносинах можуть набувати таких рис:

- комплексне застосування військової сили та засобів невоєнного характеру;
- масове застосування новітніх систем озброєння, які за ефективністю та силою руйнувань можна зіставити з ядерною зброєю;
- розширення масштабів застосування військових сил у космічному просторі;
- посилення значення інформаційного протистояння;
- скорочення термінів підготовки до воєнних дій;
- підвищення оперативності управління, перехід від вертикальної системи управління до глобальних мережових автоматизованих систем управління військами;
- наявність на територіях сторін, що ворогують, постійних зон воєнних дій;
- непередбачуваність фаз конфлікту, блискавичний розвиток;
- стратегічна ініціатива та збереження стійкого державного та воєнного управління – головні чинники досягнення цілей.

За **співвідношенням сил** сторін війни поділяють на:

- **паритетні війни** – передбачають подібну логіку поведінки акторів із рівними можливостями. Рівні війни, як правило, не можуть бути розв’язані миттєво, їх початок є передбачуваним та складається із визначених етапів. Результат залежить тільки від ефективності методів ведення воєнних дій сторін;
- **нерівні війни** – логіка поведінки учасників відрізняється – сильні актори прагнуть до переважання, особливо у сфері, в якій розгорнувся конфлікт; слабкі сторони за основну мету мають зберегти свій статус. Ініціатор нерівної війни не обов’язково є сильним актором, він керується раціональними міркуваннями щодо перемоги, втрат та вступає у війну усвідомлено, обравши найвідповідніший момент для її початку. Нерівність може виражатися відмінністю в юридичному статусі акторів, що впливає на використання ними методів війни, зокрема не дозволених нормами міжнародного права

За **цільми та засобами** ведення війни поділяють на:

- **обмежені війни** мають конкретні цілі та не характеризуються абсолютною ворожнечею сторін, як правило, це збройні конфлікти навколо невеликої зміни кордонів, домінування в певних регіонах, що залучають частину потенціалу сторін;
- **тотальні війни** передбачають високий ступінь мобілізації суспільства, залучення всіх можливих засобів. Цілі сторін тотальної війни можуть змінюватися, залежно від їх потенціалу, рівня воєн-но-політичних досягнень.

ДЯКУЮ!